HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ

Psikopatoloji I

OBSESİF KOMPULSİF BOZUKLUK (OKB) SAPLANTI – ZORLANTI BOZUKLUĞU

Prof.Dr.Levent SÜTÇİGİL
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi,
Psikoloji Bölümü

- DSM – 5 ‘e kadar anksiyete bozuklukları içinde sınıflandırılmıştır. DSM – 5’te «obsesif kompulsif bozukluk ve ilişkili bozukluklar olarak sınıflandırılmıştır.

- Beden Dismorfik Bozukluğu

- Biriktiricilik (Hoarding)

- Kıl yolma (Trikotilomani) ve deri yolma bozuklukları

Obsesif Kompulsif Bozukluk
Saplantı – Zorlantı bozukluğu

- Obsesyon ve kompulsiyonların görüldüğü, genellikle süreğen, kimi zaman dönemsel alevlenmelerle giden, kişinin günlük işlevlerini belirgin olarak etkileyen bir bozukluktur.

- Obsesyon, irade (istenç) dışı gelen, bireyi tedirgin eden, benliğe yabancı (ego-distonik), bilinçli çaba ile kovulamayan, inatçı biçimde yineleyen düşünce, imge ya da dürtülerdir.

- Bunlar kişinin mantığına, görüşlerine, ahlak anlayışına, inançlarına ters düşer ve kabul edilemez.

- Ancak kişi bunları kendi zihninin ürünü olduğunun farkındadır.

- Kompulsiyon ise çoğu kez saplantılı düşünceleri kovmak için yapılan, irade dışı yineleyen hareketlerdir.

- Önce, obsesyonun doğurduğu rahatsızlığı azaltmak için başlar, ancak bu durum denetlenemez düzeye ulaşır ve bu yineleyen eylemin kendisi sıkıntı yaratır.

- Kompulsiyonlar bazen dışarıdan görülebilen bir davranış bazen de zihinsel bir eylem olabilir.

Tarihçe

- 20. yy Pierre Janet, fobileri ve takıntılı durumları bir başlık altında topladı ve «psikasteni» adını verdi. Janet'e göre psikasteni kişideki irade zayıflaması sonucu ortaya çıkıyordu.
-
- Freud, OK. durumları fobik nevrozdan ayırdı. Freud'dan sonra davranışçılar durumu açıklamaya çalıştılar.

Sıklık ve Yaygınlık

- Hafif durumlar tedavi arayışı içinde olmazlar ya da etrafa belli etmemeye çalışırlar

- Yada bu titizlik ile sosyal alanda destek bulabilirler
- Yaşam boyu yaygınlık %2-3 olarak bulunmuştur

- Major depresyon
- Fobiler
- Alkol/ilaç kullanımından sonra

- K = E
- Kadınlarda kompulsif yıkama daha sıkken, erkeklerde cinsellikle ilgili saplantılı düşünceler ve saplantılı duraksama daha yaygındır.

- Başlangıç yaşı 18-25 yaşlardır

Belirti ve Bulgular

Genel görünüm

- Aşırı düzenli
- titiz ve aşırı kontrollü
- Aşrı yıkamaya bağlı ellerde çatlaklar (kontakt dermatit)

Konuşma ve ilişki kurma

- Düzgün ve aşırı derecede denetimli
- Sözcükleri seçerek konuşur
- İlişkilerde ayrıntıcı konuşur saygılı ve kuralcıdırlar

Duygulanım

- OK. ları yapamayınca gerginleşir
- Geçmiş travmatik anıları izole şekilde anlatır
- Soğuk ve uzak olabilir
- Duygularını ifadede zorluk yaşayabilirler

Bilişsel yetiler

- Zeki, bellekleri güçlüdür
- Algı bozukluğu yoktur. Ağır vakalarda algı bozukluğu var gibi gözükebilir. Uzaktaki birinin üzerinden mikrop sıçradı vb.
- Dikkat dağılabilir, verim düşer
- Yaptım? yapmadım mı? lar bellek bozukluğu gibi gözükebilir

Düşünce süreçleri ve içeriği

- Düşünce düzgün, eksiksiz, ayrıntıcı bir akış gösterir
- Düşünce içeriğinde obsesyonlar vardır
- Obsesyonların saçma olduğunu bildiğini, fakat bir türlü engelleyemediğini söyler. Mantığına, görüşlerine, ahlak anlayışına, inançlarına ters bulur. Bu düşüncelerden kurtulmaya çalışır.

- İki değerli (ambivalence) düşünce belirgindir. Her düşüncenin bir olumlu, bir de olumsuz yanı vardır.
- Kuralına uygun yaptım mı yapmadım mı?
- Düşündüm mü ? düşünmedim mi?
- Yapsam mı? Yapmasam mı?
- Kendi bunalır çevresini de bunaltır.

- Kapılar, pencereler, karyola altları defalarca kontrol edilir.
- Arabasının lastiğine köpek pisliği bulaşmış olabilir mi?
- Elini sıktığı kişi tuvaletten çıkınca elini yıkamış mıdır?
- Para kirli mi ? Meni bulaşmış mı? Bulaşma Obs

- Bir şeyler unutmuş olabilir Kuşku Obs

- Tanrı var mıdır? Tanrıyı kim yaratmıştır ? Tanrıyı yaratanı kim yaratmıştır ? Metafizik Obs

- Hastalık bulaşmış olabilir ?
- Sayma obsesyonları, otomobil plakası, evlerin numaraları, apartmanların kaç kat olduğu…
- Uğurlu, uğursuz sayılar…

- Kötü, çirkin, ayıp bir şey yapmakla ilgili saplantılar…
- Çoçuğumu boğar mıyım? başkasının cinsel organına bakar mıyım?
- Eşcinsel miyim ?
- Dini sembollere küfür ettim mi?

İçgörü

- İçgörü tamdır bazı durumlarda içgörü düşük olabilir.

Davranışlar

- Kompulsiyonlar, obsesyonları gidermek, onları yansızlaştırmak (nötralize etmek), etkisizleştirmek için yapılan zorunlu hareketlerdir.

- Dokunma/dokunmama
- Açma /kapatma
- Eve misafir gelince temizlik yapma
- Saatlerce çamaşır bulaşık yıkama
- El yıkama vs…

- *Saçma olduğunu bilir durduramaz.
- * Günün büyük bir kısmını kapsayabilir.

Bedensel – Fizyolojik belirtiler

Türleri

- Zorlantılı temizleme, el yıkama ile pislik bulaşması ve hastalık kapma saplantıları
- Kontrol etme kompülsiyonlarıyla kuşku obsesyonları
- Simetri, düzen ve sayılarla ilgili obsesyon ve kompulsiyonlar
- Biriktirme ve toplama komp.
- Saplantılı duraksama

- Yale Brown Obsesyon Kompulsiyon Derecelendirme Ölçeği
- Maudsley OK Soru Listesi

Ayırıcı Tanı

- Şizofreni
- Fobik Bozukluk
- Hipokondriazis
- Beden dismorfik bozukluğu
- Gilles de tourette

Gidiş ve Sonlanım

- Yavaş ve sinsi başlar.
- Gebelik ve yas ile hızlı başlangıç gösterebilir.
- Şiddet ve biçim zaman içinde değişebilir.
- Anlamsız bulduklarından gizlerler.
- Uzun yıllar sonra tedavi arayışında bulunurlar.

Oluş nedenleri

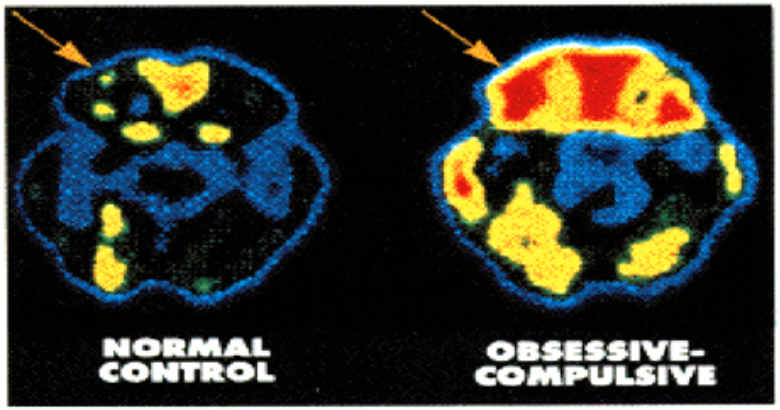
- A. Biyolojik nedenler
- Tek yumurta ikizlerinde % 80 oranında eş hastalanma var.

- Serotonin dizgesi: serotonerjik ilaçların iyi gelmesi
- BOS'da serotonin ve serotonin metaboliti 5-hidroksi indolasetik asit düzeyleri, serotonin reseptörlerinin moleküler incelenmesi ve serotonerjik genlere ilişkin bulgularda OKB de serotonerjik sistemin rolünü desteklemektedir.
- Dopamin Dizgesi : güçlendirme amacıyla kullanılan dopamin reseptör blokörleri hastalığın belirtilerini yatıştırır.
- Görüntüleme yöntemlerinde striatumda dopaminerjk reseptörlerde anormallik gösterilmiştir.

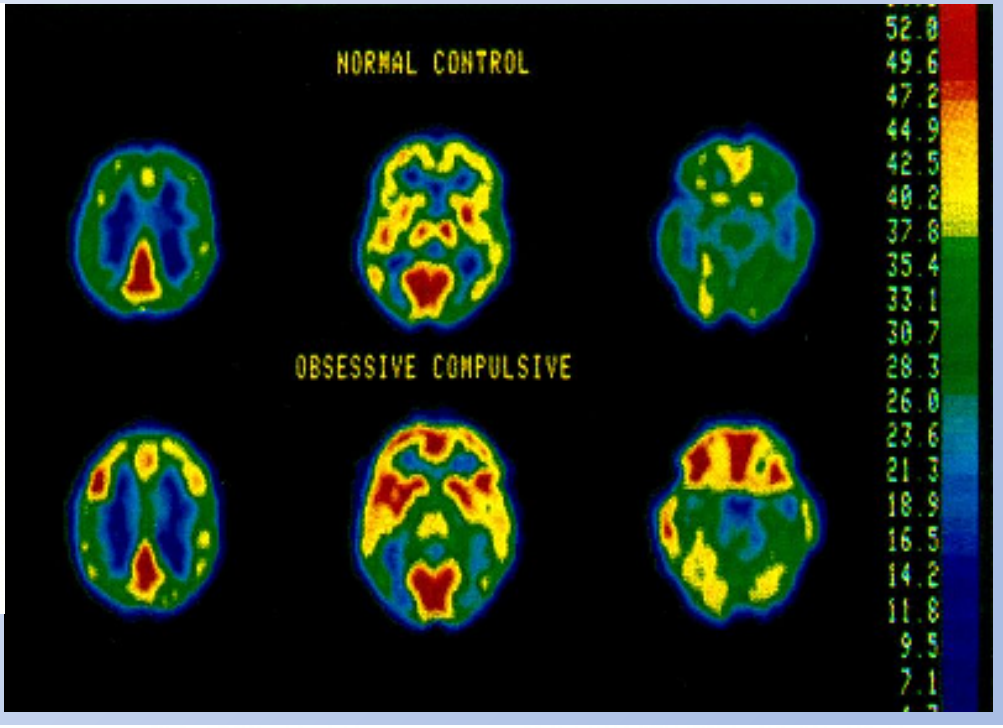
- Beyin görüntüleme çalışmalarında
- SPECT, PET ve fMRI gibi Görüntüleme yöntemlerinde, orbitofrontal korteks ve kaudat çekirdeğin başındaki etkinlik artışı görülmektedir.

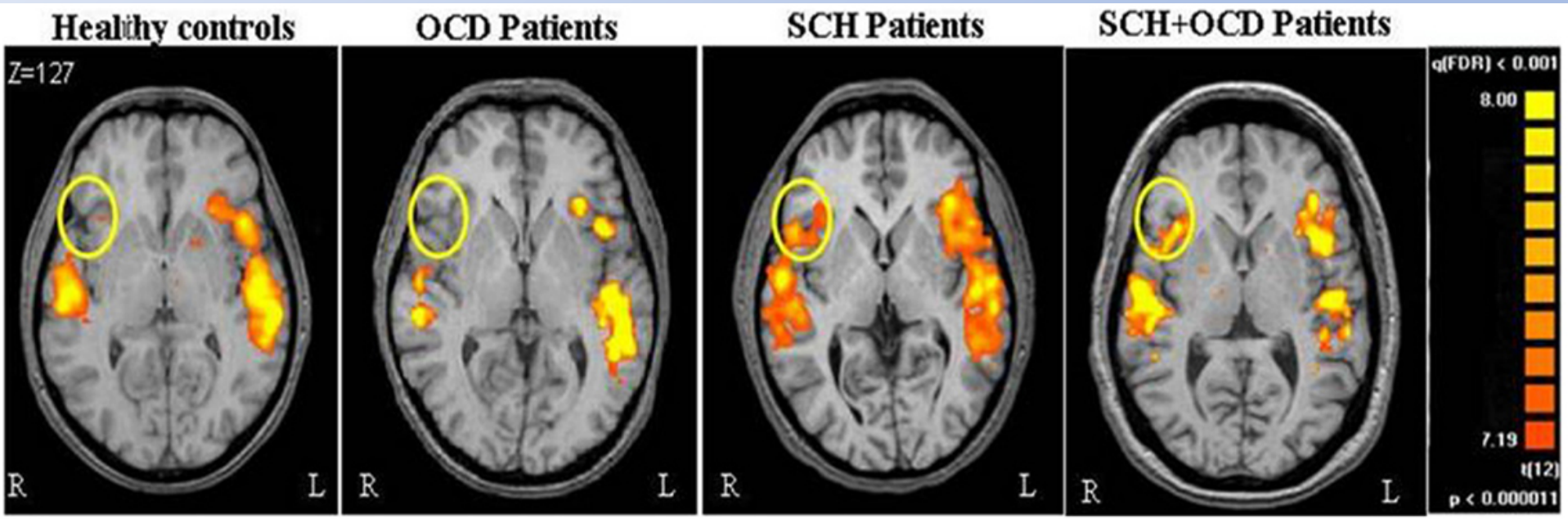
- Orbitofrontal korteks
- Singulat korteks striatum thalamus etkinlik artışı.

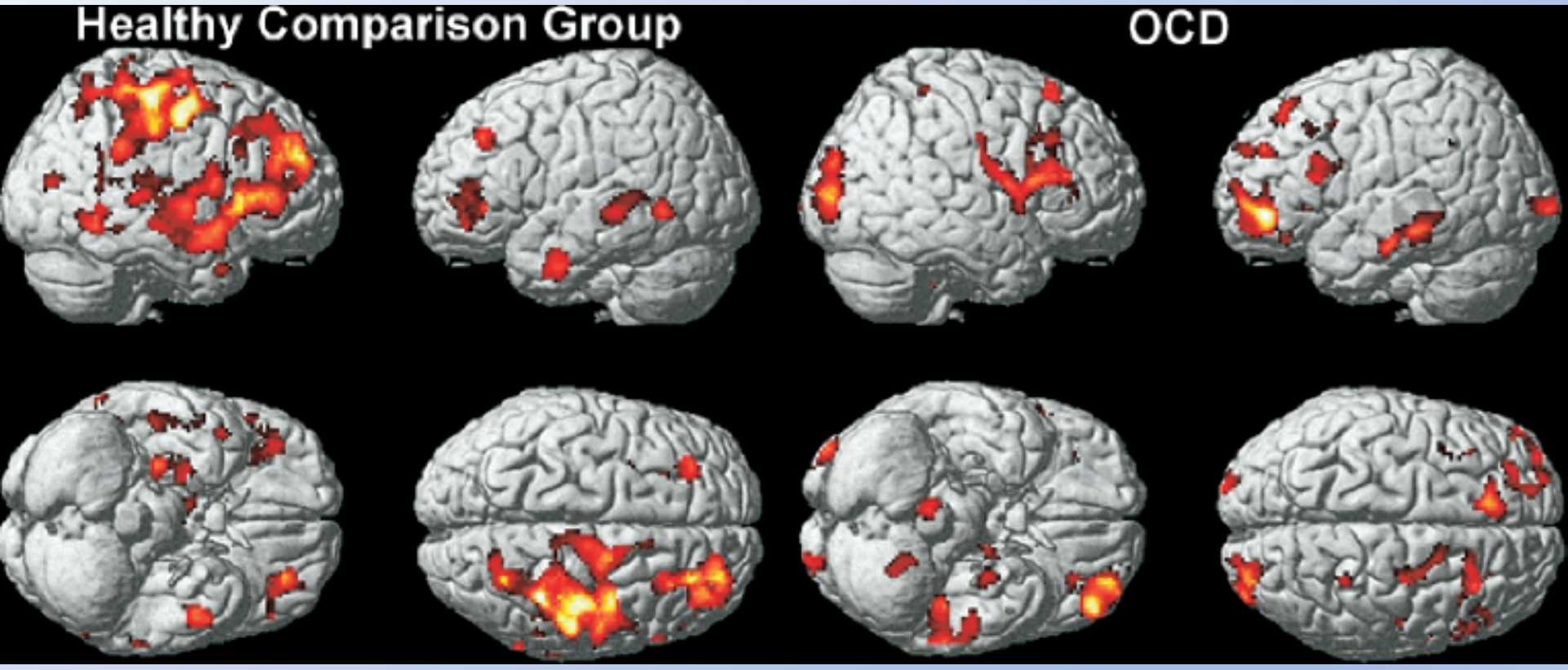
PET scans indicate differences in brain activity of OCD patients versus normal

HIGH ENERGY USE IN THE BRAIN OF A TYPICAL PERSON WITH OCD

Healthy Comparison Group
OCD

- Nöropsikolojik çalışmalar
- Görsel uzamsal (visiopatial) ve sözel bellekte bozulma, bilgi işleme hızında aalma gibi bulgular bulunmaktadır.

- Otoimmün hastalık
- Bazı çocuklarda A grubu streptekok enfeksiyonları sonrası oluşan otoimmün yanıtlar striatumda işlev bozukluğuna yol açarak zorlantılara, tiklere ve duygulanımda oynaklığa yol açabilmektedir.

- B. Psikososyal etkenler

- Toplumsal tutumlarla ilişkili olabileceğine dair veriler var.
- Üst sosyo kültürel düzeydeki kesimlerde ve tuvalet eğitimine aşırı düşkün, utanç, suçluluk, günah duygularını fazla geliştiren ailelerde daha sık görüldüğü sanılmaktadır. Ancak bu konuda iyi düzenlenmiş araştırmalar yoktur.

- Bir kültüre ya da çağa özgün değildir. Ancak kültürel etkiler hastalığı çeşitli açılardan etkiler. Müslüman ülkelerde sık karşılaşılan obsesyonlarlar dini temalıdır.
- Dindarlıkla arasında ilişki yoktur.

- C. Psikodinamik etkenler
- Klasik psikanalitik kurama göre, OK kişilik, anal kişilik özellikleri taşır ve anal dönemde saplanma (fiksasyon) belirtileri gösterir.
- Bu belirtiler cimrilik, aşırı düzenlilik, aşırı titizlik, inatçılık ve kararsızlıktır.

- Anal dönemde çocuğun dürtülerinde iki yönlülük, iki değerlilik (ambivalance) belirgindir. Dışı ve idrarın içeride tutulması ya da dışarı bırakılması birbirine karşıt, iki yönlü istek ve eylemlerdir. 2 yaşına girmiş çocuk yaşamında ilk olarak dürtüsel yönden yüklü, fakat birbirine karşıt iki yetiyi kullabilme durumuna gelmiştir.

- C. Psikodinamik etkenler - 2
- Bu yetinin kullanılması başlangıçta kendisinin değil, annenin isteğine ve onun eğitimine bağlıdır. Anal bölge ve işlevlerinin aşırı denetlenmesi, annenin istediği zamanda, istediği yerde dışkılama ve idrar yapma kaslarının işletilmeye zorlanması ailede, toplumda bu işlevlere aşırı önem vermenin göstergesidir.
- Bu dönemdeki saplanma karşıt iki değerli tutum ve duyguların artmasına neden olur. Kişi bir eylemi yapma ve yapmama arasında bocalar.

- Karşıt tepki kurma, reaksiyon formasyon
- Yalıtma, isolasyon
- Yer değiştirme, displacement

- Obsesif, anankastik kişilik

- D. Davranışçı görüş

- Öğrenme kuramlarına dayanır.
- Bu görüşe göre obsesyon ve kompulsiyonlar öğrenilmiş davranışlardır.
- Ters öğrenme ile bunlar bırakılabilir, söndürülebilir.

Tedavi

- İlaç ve somatik tedaviler

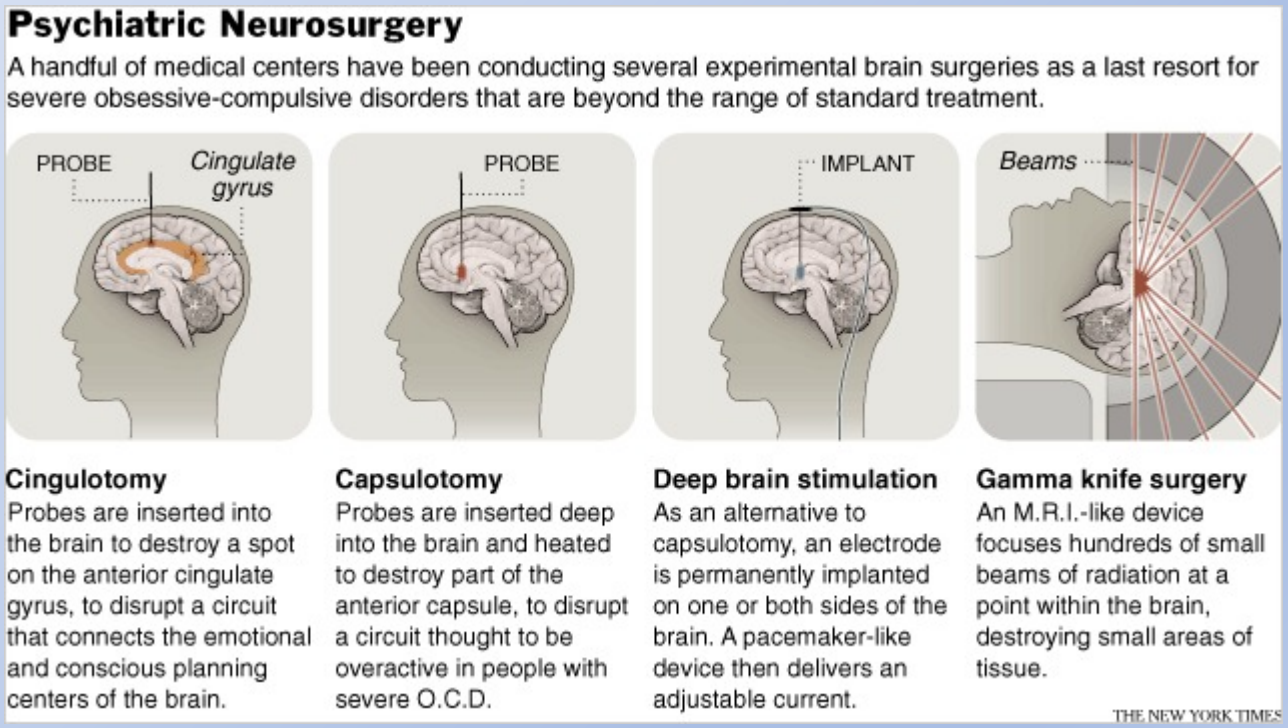
- İlaç tedavilerinin etki büyüklüğü 0,37-1,79
- BDT etki büyüklüğü 1-1.13 dür.

- İlaç tedavileri ile anlamlı yanıt vardır.

- Klomipramin ve SSRI (Serotonin geri alım inhibitörleri)

- Klomipramin (anafranil)
- Fluoksetin (prozac)
- Fluvoksamin (Faverin)
- Sertralin (lustral)
- Sitalopram (citol, cipralex)

- Cerrahi tedaviler
- Dirençli olgularda
- Yapımı azalmaktadır

- Bilişsel Davranışçı Terapiler

- Serotonerjik ilaçlar kadar etkilidir.

- Hastayla birlikte belirtilerin nasıl geliştiği ve nasıl sürdüğünü açıklayan, hastaya özgü bir sağaltım planı oluşturulur. Bu tedavi planında hastalığı başlattığı ve sürdürdüğü düşünülen etkenler, hastanın temel nançları, saplantıları, yorumlrı, bunların yol açtığı duygular, başa çıkma yöntemleri bulunur. Alternatif düşünceler geliştirmesine yardımcı olunur.

- Yaşayarak alıştırma (in vivo exposure) ve yanıtı erteleme (response prevention) birlikte kullanılır.

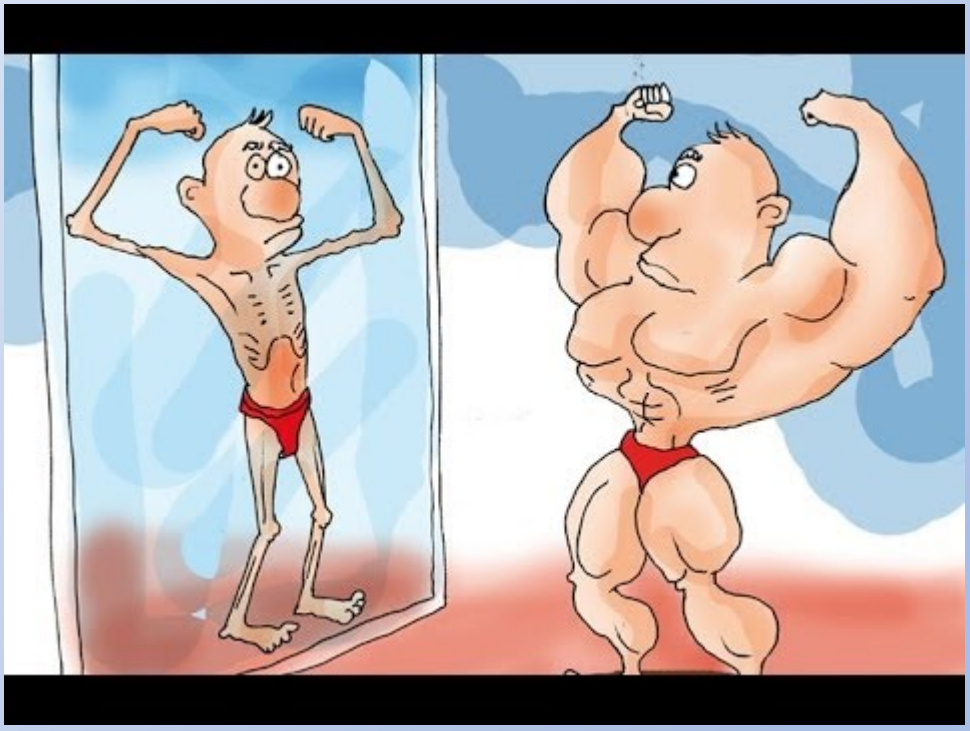
- Hafiften ağıra belirtilerin üzerine gidilir. Örnek.

- Genel öneriler
- Sosyal alan ve farklı hobi ve aktiviteler desteklenir.

Beden Dismorfik Bozukluğu

- Normal görünümlü bir kişinin var olduğunu sandığı bir beden kusuru ile aşırı uğraşması ya da hafif bir beden biçimsizliği varsa bile çok abartması durumudur.
- Dermatoloji tedavisi isteyenlerde, %14
- Kozmetik cerrahi başvurularında %2-7 dir.
- Ergenlikte ilk kez ortaya çıkar. Tanı 30 lu yaşlarda konulur.

Michael Jackson as a child

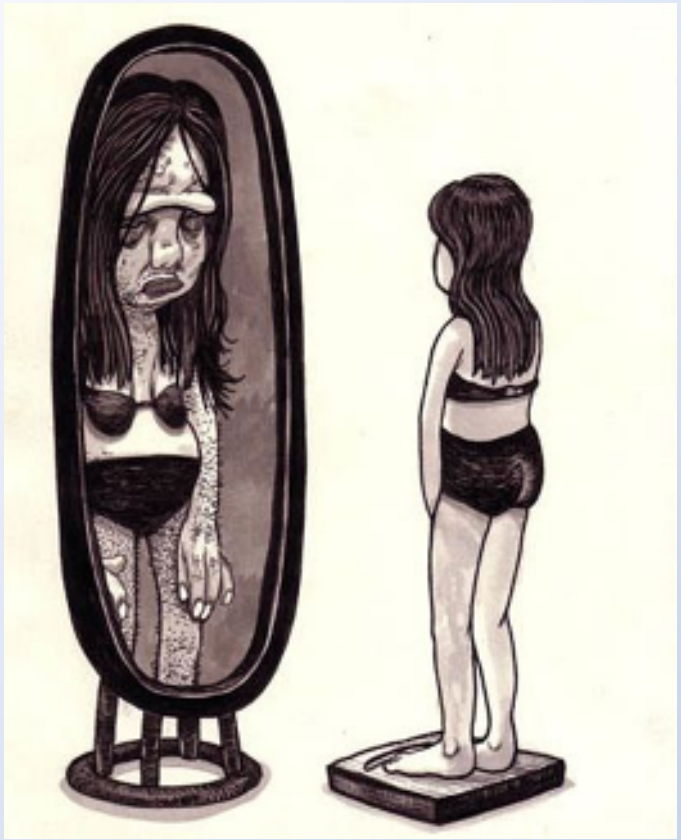

Jackson suffered from an Axis II borderline, body dysmorphic disorder

Someone suffering from body dysmorphic disorder usually also suffers from other disorders such as anxiety or obsessive compulsive disorders

- Klinik belirtiler
- Cilt , saç ve burunla ilgili takıntılı düşünceler.

- Beden biçimsizliğine ilişkin aşırı değer verilmiş düşünceler vardır.
- Hafif kusurda olabilir.

- Beden bölgesini uzun inceleme, bunu kapama için uzun uğraşlar vardır.

- Tedavi
- Ameliyattan memnun kalmazlar (%95)
- İlaç ve BDT

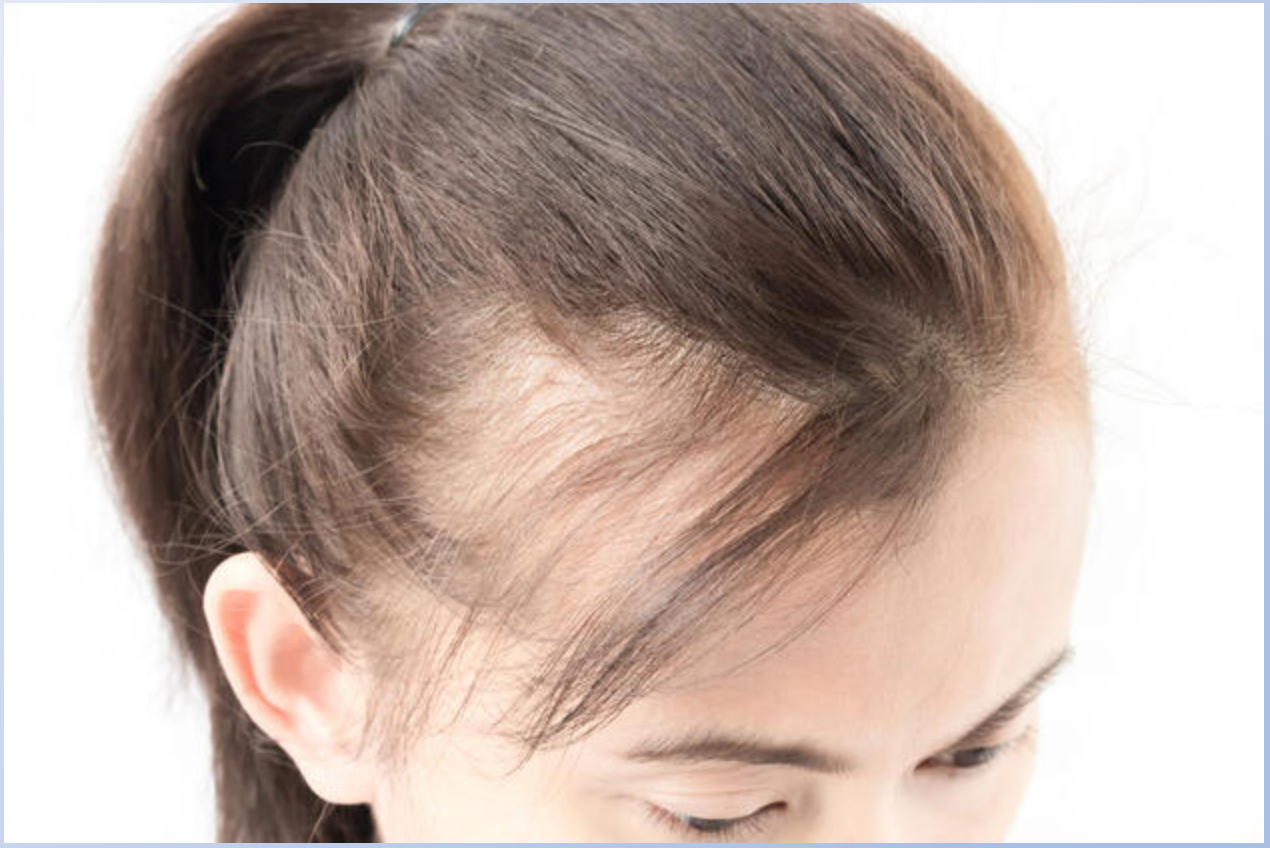
Kıl Yolma - Trikotilomani

- Kıl kaybına yol açacak kadar, kişinin duruduramadığı yineleyici saç yolma davranışıdır.
- Saçlı deri
- Kaşlar
- Kirpikler
- Beden
- Koltuk altı
- Genital bölge

- Kadınlarda sık. Alevlenme ve yatışmalar ile gider.

Deri Yolma Bozukluğu

- Deride enfeksiyon, skar dokusu ya da görünüm bozukluğu oluşturacak ölçüde yineleyici cilt yolma davranışı görülür.

- Ergenlikte başlar.

- Dermatofaji, kişinin kendini zorundaymış gibi hissederek derisini ısırdığı, çiğnediği, kemirdiği veya yediği bir psikiyatrik problemdir. Çoğu zaman tırnak çevresindeki deriyi ısırırlar.

- Dermatofaji adlı bu rahatsızlık halk arasında şu şekillerde ifade edilir:

- Parmak derisi yeme hastalığı
- Tırnak eti yeme hastalığı
- Tırnak eti koparma hastalığı
- Kendi derisini yeme hastalığı
- Cilt yolma hastalığı

Biriktiricilik Bozukluğu (Hoarding)

- Duygusal ya da maddi değeri olmadığı halde eşyaları atamama ve biriktirme davranışıdır, giderek yaşam alanları bu eşyalar ile kaplanır, kendisine yaşam alanı kalmaz.

- Bazıları çok eşya alırken bazıları sadece bedava eşyalar biriktirir.
- Biriktirilen eşyalar dağınıktır.

- Toplumda oran yüksektir. %4-5
- 10-11 yaşlarda başlar.

RCA

COURTESY APS- EL PASO